

# **Badanie Gotowości Szkolnej Sześciolatek**

## **Podsumowanie projektu**

W grudniu 2006 zespół pracowników CMPPP zakończył realizację projektu Badanie Gotowości Szkolnej Sześciolatek. Projekt powstał w odpowiedzi na konkurs ogłoszony przez MEN w ramach Sektorowego Programu Operacyjnego Rozwój Zasobów Ludzkich na lata 2004-2006 i uzyskał dofinansowanie Europejskiego Funduszu Społecznego. Zrealizowano dwa główne zadania projektu, jakimi były opracowanie i upowszechnienie Skali Gotowości Szkolnej (SGS), obserwacyjnej metody dla nauczycieli i pakietu materiałów metodycznych Doradca Nauczyciela Sześciolatek. Projekt i jego rezultaty są adresowane do nauczycieli dzieci sześciolatek, do dyrektorów szkół i przedszkoli, do rodziców i lokalnych władz samorządowych.

Koncepcja i rezultaty projektu Badanie Gotowości Szkolnej Sześciolatek są spójne z kierunkami rozwoju edukacji wspólnymi dla krajów Unii Europejskiej (2000). Rozwój systemu edukacji powinien, między innymi, obejmować:

- wzmocnienie edukacji podstawowej jako podstawy dalszej edukacji,
- rozbudzanie aktywności i odpowiedzialności za własne uczenie się jako umiejętności podstawowych,
- zapobieganie niepowodzeniom w nauce,
- wprowadzanie nowych metod i technologii informacyjnej,
- nawiązywanie przez szkołę współpracy z rodzicami i społecznością lokalną,
- likwidację barier w dostępie do edukacji dla grup defaworyzowanych.

Celem projektu Badanie Gotowości Szkolnej Sześciolatek było tworzenie warunków dla wyrównywania szans edukacyjnych dzieci. Badanie i ocena gotowości szkolnej służy uwzględnieniu potrzeb edukacyjnych, społecznych i uczuciowych każdego dziecka. Pomaga zapewnić dzieciom ważne, pozytywne i zróżnicowane doświadczenia, które współtworzą postawy sprzyjające kontynuowaniu edukacji w ciągu całego życia. W perspektywie społecznej ocena gotowości szkolnej ma znaczenie dla wyrównywania startu szkolnego tych dzieci, którym trudniej sprostać społecznym oczekiwaniom i instytucjonalnym wymaganiom.

W ramach projektu przeprowadzono ogólnopolskie badania standaryzacyjne Skali Gotowości Szkolnej (SGS) z udziałem reprezentatywnej próby 4000 dzieci z całej Polski.

Badania odbyły się w maju - czerwcu 2006. Realizował je w terenie ośrodek badawczy ARC Rynek i Opinia przy udziale zespołu projektowego CMPPP. W badaniach wzięli udział nauczyciele z 250 przedszkoli i 250 szkół, psychologowie, logopedzi, rodzice dzieci i ankieterzy ośrodka ARC.

Na podstawie analizy przeprowadzonych badań opracowano Skalę Gotowości Szkolnej (Koźniewska) i udostępniono ją w postaci arkusza obserwacyjnego i podręcznika do metody (Frydrychowicz, Koźniewska, Matuszewski, Zwierzyńska) w wersji drukowanej i na płycie CD. W podręczniku zamieszczono podstawowe informacje o metodzie, etapach pracy nad jej powstaniem i sposobie (procedura, warunki, pomoce) oceniania gotowości szkolnej przez nauczyciela za pomocą SGS.

W badaniach wykorzystano także inne autorskie metody: próby umiejętności czytania (Krasowicz-Kupis), umiejętności matematycznych (Oszwa) i językowych (Kozłowska, Kurowska). Uzyskane tymi metodami wyniki badań posłużyły do sformułowania wskazań metodycznych dla nauczycieli bądź zaprojektowania scenariuszy zabaw edukacyjnych. Dane z wywiadów kwestionariuszowych z rodzicami (Frydrychowicz, Koźniewska) i nauczycielami (Michalak, Misiorna) pozwoliły wskazać bariery oraz czynniki sprzyjające osiągnięciu gotowości szkolnej przez sześciolatek dzieci w Polsce.

W opracowanej publikacji „Doradca Nauczyciela Sześciolatek” szczegółowo opisano wyniki i wnioski z badań. W skład publikacji weszły podręcznik do metody Skala Gotowości Szkolnej (SGS) oraz komplet zeszytów metodycznych o tematyce odnoszącej się do różnych aspektów osiągnięcia gotowości szkolnej. Autorzy zeszytów wyczerpująco przedstawili sposoby rozwijania u dzieci samodzielności, umiejętności społecznych i komunikacyjnych, przygotowania dzieci do zdobywania wiedzy, nauki czytania i matematyki. Zeszyty zawierają praktyczne propozycje programów, scenariuszy zajęć i zabaw, wskazówki metodyczne.

„Doradca Nauczyciela Sześciolatek” wprowadza współczesne rozumienie gotowości szkolnej i ukierunkowuje pracę nauczyciela zgodnie z celami projektu. Autorzy opracowań podzielają pogląd, że do szczególnie wartościowych doświadczeń edukacyjnych należą zaspokajanie i budzenie ciekawości, możliwość powiązania nowych wiadomości z tymi, które są już dziecku znane (ciągłość w edukacji), poczucie własnej wartości czerpane z aktywności i samodzielności oraz współdziałanie z innymi dziećmi, tworzenie zespołu. Na takich doświadczeniach dzieci w dużym stopniu opiera się ich chęć uczenia się i podejmowania nowych, trudnych zadań, inaczej mówiąc - gotowość szkolna.

Rekomendowaną przez Autorów formą pracy jest zabawa w grupie, której towarzyszy zaangażowanie, radość, współdziałanie. Właśnie w zabawach i grach nauczyciel poprzez elastyczne stosowanie reguł i stopniowanie trudności zadań może pracować z grupą dzieci o zróżnicowanych potrzebach i umiejętnościach i tym samym wyrównywać ich szanse edukacyjne (Kozyra, Soból). Innymi przykładami korzystnych dla dzieci form pracy są oparte na zróżnicowanej aktywności dziecka metoda storyline i metoda projektów (Michalak, Misiorna). Atrakcyjne i różnorodne zabawy z wykorzystaniem historyjek obrazkowych i różnych sytuacji społecznych sprzyjają rozwijaniu spójności i komunikatywności wypowiedzi dzieci, uczą chronologicznego przedstawiania przebiegu zdarzeń, ujmowania relacji przyczynowo-skutkowych, wzbogacają słownictwo dziecka (Kozłowska, Kurowska).

Nie można przecenić wagi językowych i komunikacyjnych umiejętności dzieci jako podstawy nauki. Rozwijanie umiejętności językowych w dużym stopniu przyczynia się do wyrównywania szans edukacyjnych.

Ważnym wymiarem gotowości szkolnej a także późniejszych sukcesów w nauce jest osiągnięcie samodzielności rozumianej jako podejmowanie zadań. Na drodze do samodzielności potrzebny jest przewodnik – nauczyciel elastyczny, z poczuciem humoru, dumny z osiągnięć wychowanka. Samodzielności sprzyja także organizacja przestrzeni zapewniająca miejsce do zabawy, ład a przy tym różnorodność oraz dostępność materiałów i narzędzi. Duże znaczenie ma taki sposób porozumiewania się z dzieckiem, który przyczynia się do poczucia emocjonalnego bezpieczeństwa i własnej wartości (Szczepkowska-Szczeńniak, Uniszewska).

Istotnym działaniem zmierzającym do wyrównywania szans jest przygotowanie szkoły ogólnodostępnej na przyjęcie dzieci o specjalnych potrzebach edukacyjnych. Przygotowanie dotyczy wprowadzenia zmian architektonicznych lub zmian organizacyjnych ale przede wszystkim zmian w świadomości nauczycieli i rodziców. Autorki (Pielaszek, Suchocka) przedstawiły ten proces zmian jako trudny ale korzystny dla wszystkich dzieci i wzbogacający nauczyciela pod względem zawodowym. Odpowiedziały także, jak zorganizować zajęcia adaptacyjne dla dzieci i rodziców, w jakie zabawki i pomoce wyposażać szkołę i przedszkole, jak prowadzić zajęcia w grupie dzieci o zróżnicowanych potrzebach.

W programie rozwijania społecznych umiejętności sześciolatków Autorki (Grządkowska, Pietrzak-Kurzac) zawarły elementy edukacji wielokulturowej. Treścią programu jest budowanie pozytywnego obrazu siebie, wyrażanie przeżyć, dostrzeganie podobieństw i różnic między ludźmi, niesienie pomocy potrzebującym i poruszanie się

w wielokulturowej przestrzeni. Aktywne poznawanie przez dzieci świata baśni, muzyki i teatru, narodowych potraw i świąt dzieci z różnych krajów wzbogaca doświadczenia i wrażliwość estetyczną sześciolatków.

Kolejne opracowanie poświęcone jest rozumieniu trudnych, problemowych, często agresywnych zachowań dzieci z rodzin dysfunkcyjnych. Dzieci te potrzebują działań wyrównujących szkolny start ze względu na problemy emocjonalne, brak zaufania do dorosłych i poczucie niższości obok trudnej sytuacji życiowej. Jedną z form pomocy dla dzieci z rodzin dysfunkcyjnych mogą być zajęcia profilaktyczno-terapeutyczne. Wiele miejsca w swoim artykule Autorka (Rusiak) poświęciła też rozpoznawaniu przyczyn agresywnych zachowań dzieci oraz wskazaniu zachowań nauczycieli, które ułatwią rozwiązywanie problemów.

Autorki zeszytów o przygotowaniu dzieci do nauki czytania (Krasowicz-Kupis) i do nauki matematyki (Oszwa) przedstawiły rozwój i komponenty oceny umiejętności dzieci sześciolatków. Na podstawie przeprowadzonych badań omówiły wieloczynnikowe, w tym środowiskowe uwarunkowania nabywania podstawowych umiejętności szkolnych. Scharakteryzowały grupy dzieci uzyskujących wysokie i niskie rezultaty. Wyniki badań posłużyły autorkom do sformułowania wielu wniosków, wskazówek metodycznych i terapeutycznych dla nauczycieli.

Dzięki dofinansowaniu EFS publikację *Doradca Nauczyciela Sześciolatków*, w tym podręcznik do Skali Gotowości Szkolnej w wersji drukowanej i elektronicznej (płyta CD) przekazaliśmy nieodpłatnie przedszkolom i szkołom prowadzącym oddziały przedszkolne sześciolatków a także poradniom psychologiczno-pedagogicznym i bibliotekom pedagogicznym.

Na zakończenie projektu 4. 12. 2007 w Warszawie odbyła się konferencja pod tytułem *Konteksty Gotowości Szkolnej - wyrównywanie szans* poświęcona podsumowaniu i promocji rezultatów rocznej pracy. Autorki zeszytów metodycznych prezentowały swoje opracowania odnosząc ich treść do społecznych celów projektu. W konferencji wzięli udział przedstawiciele Ministerstwa Edukacji Narodowej, Kuratoriów Oświaty, Ośrodków Doskonalenia Nauczycieli oraz nauczyciele, pracownicy nauki, psychologowie i dziennikarze.

Autorom metod i opracowań, konsultantom, recenzentom i wszystkim współpracownikom projektu *Badanie Gotowości Szkolnej Sześciolatków* składamy serdeczne podziękowania za profesjonalizm, ogromne zaangażowanie, rzetelność, dzieloną z nami radość i wzruszenia.

Zespół Projektowy

Anna Zawada, kierownik finansowo – ekonomiczny, redaktor publikacji

Elżbieta Koźniewska, koordynator merytoryczny

Agnieszka Brodowska , koordynator administracyjny

Joanna Kulesza, sekretarz projektu

Anna Przybysz, asystent ds. rozliczeń